

Angående "Skolplan för Stockholms kommun 2004"

Föräldraalliansen i Stockholms Stad, FiSS och Barnverket, Stockholm har blivit inbjudna av skolborgarrådet att inkomma med synpunkter på nästa skolplan för Stockholms kommun.

Vi tackar för möjligheten att ur ett föräldraperspektiv lämna synpunkter på Stockholms Stads nästa skolplan

Arbetet har genomförts som ett samarbete mellan Föräldraalliansen i Stockholms Stad och Barnverket, Stockholm.

Steg ett var att ta fram en egen nulägesanalys. Därefter hade varje organisation under januari varsitt möte där en ny skolplan förutsättningslöst diskuterades. Dessa möten utmynnade i ett utkast till skrivelse som diskuterades vid ett gemensamt möte den 5 februari. Efter ändringar och kompletteringar gick förslaget på remiss till referensgruppen. Den slutliga skrivelsen fastställdes den 2004 02 28.

Vi hoppas att våra respektive organisationer skall få möjlighet att delta i diskussion om skolrotelns till förslag till skolplan innan det läggs fram för fullmäktige.

Utgångspunkter

I vårt arbete har vi dels tittat på nuvarande skolplan, dels diskuterat kring de frågor som fanns med i inbjudan. Men framförallt har vi tagit avstamp i Skolverkets definition av en skolplan och av våra egna erfarenheter som föräldrar till skolbarn i Stockholm.

Gemensamma mål

Föräldraalliansen och BV, Stockholm verkar för att varje barn i förskola och skola skall ges möjlighet att uppnå läroplanens mål och utifrån sina förutsättningar utvecklas till goda, välutbildade medborgare redo att verka i vårt framtida samhälle.

För att uppnå detta måste:

- förskola och skola följa gällande lagstiftning, läroplaner och FN:s barnkonvention
- resurser och förutsättningar i övrigt för varje verksamhet vara så anpassade att verksamheten har reella möjligheter att ge varje barn nödvändigt stöd för att uppnå målen
- varje barn ha en individuell utvecklingsplan
- nolltolerans mot mobbning och annan kränkande behandling införs
- samverkan mellan barn, vårdnadshavare och skola utvecklas

Innehåll

Sammanfattning	3
Det svenska skolsystemet	9
Vad är en skolplan?	10
Skollagen	11
Grundskoleförordningen	11
Nuläge	13
Organisation	15
Finansiering	17
Utveckling	19
Utvärdering	25
Rapporter om skola i Stockholm	27

Sammanfattning

Det svenska skolsystemet

Enligt den svenska skollagen ska alla barn och ungdomar ha tillgång till en likvärdig utbildning. Oberoende av kön, geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden har alla denna rätt. Utbildningen ska enligt skollagen "ge eleverna kunskaper och färdigheter och i samarbete med hemmen främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar". Hänsyn ska också tas till elever med särskilda behov.

Inom de mål och ramar som riksdag och regering fastställt avgör sedan den enskilda kommunen hur skolverksamheten ska bedrivas. En skolplan ska fastställas som beskriver skolverksamhetens finansiering, organisation, utveckling och utvärdering. Kommunerna skall svara för att skolan får de resurser och de förutsättningar i övrigt som behövs. Detta är det politiska ansvaret på kommunnivå.

Läroplaner och kursplaner skall ligga till grund för skolplanen. Dessa nationella måldokument får inte skrivas om, tolkas eller förändras så att de i något avseende ersätts av den kommunala skolplanen. Läroplanerna och de kursplaner som är riksgiltiga riktar sig direkt till den professionella personalen i skolan och kan därför inte förändras av kommunala politiker.

En likvärdig utbildning

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 2 §).

Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Nuläge

Den senaste läroplanen förändrade skolans uppdrag. Den resultat- och målrelaterade styrningen ställer helt andra krav på skolan än tidigare regelstyrda system. Vår bedömning är att det är fullt möjligt att i stort sett alla elever kan uppnå grundskolans mål.

Alla elever och skolor har olika förutsättningar

Faktorer som elevens kön, föräldrarnas utbildningsnivå och intresse för skolan, utländsk bakgrund och skolans situation har betydelse för elevens väg mot målen. I Stockholm har en fjärdedel av eleverna utländsk bakgrund. Staden har därmed ett tuffare uppdrag än riket i stort.

Resultat

Var tionde elev är inte behörig att söka gymnasieskolans nationella program och en fjärdedel har inte uppnått grundskolans mål. Vid den senaste gymnasieintagningen togs en fjärdedel av eleverna in på IV-programmet.

Vi anser att den låga måluppfyllelsen i Stockholm inte är acceptabel.

Stora skillnader mellan de olika stadsdelarna

Vi konstaterar att det är stora skillnader mellan de olika stadsdelarna både vad avser resurser och resultat. Skillnader som beror på demografiska skillnader, brister i resursfördelningssystemet och stadsdelsnämndernas olika prioriteringar.

Vi anser att detta inte är i överensstämmelse med normen för en likvärdig skola

Den nya skolplanen bör ta hänsyn till följande

Organisation

Läroplanerna och de kursplaner som är riksgiltiga riktar sig direkt till den professionella personalen i skolan och kan därför inte förändras av kommunala politiker.

Stadsdelsnämnderna tillför inte skolan något värde utan skapar merarbete för skolan. Vi föreslår att alla skolformer skall vara direkt underställda en kommuncentral nämnd.

- Detta skulle skapa större likvärdighet mellan skolors resurser och förutsättningar i övrigt i de olika stadsdelarna.
- Öka möjligheten att kommunfullmäktiges prioriteringar får genomslag i skolverksamheten.
- Öka möjligheten till demokratisk påverkan för brukarna.
- Göra ansvarsfördelningen mellan huvudman och skola tydligare.
- Frigöra tid för det pedagogiska ledarskapet.
- Samla kompetensen om skolfrågor.
- Skapa snabbare och direktare återkoppling mellan skola och huvudman.
- Skapa likvärdiga villkor mellan kommunala och fristående skolor.

Finansiering

Resursfördelningssystemet

Nuvarande resursfördelningssystem där medel till den kommunala skolverksamheten först passerar genom stadsdelsnämnderna skapar brister i likvärdigheten dels mellan skolor i olika stadsdelar och dels mellan kommunal och fristående skolor.

Mer resurser ger bättre resultat

Modern forskning visar att mer resurser ger bättre resultat. Undervisning i mindre grupper och högre lärartäthet är framgångsfaktorer som vi föräldrar känt till länge.

Ineffektivitet i skolsystemet kostar pengar

Ineffektiviteten i det svenska skolsystemet kostar samhället årligen ca 20 miljarder kronor. Till detta kommer återutbildningskostnader på ca 3,5 miljarder. I Sverige avslutar eleverna sin gymnasieutbildning vid en betydligt högre ålder än i omvärlden. En effektivisering av skolsystemet skulle innebära betydande vinster för samhället.

Risk för utslagning på grund av skolmisslyckande

En icke fullföljd skolgång skapar ett socialt och arbetsmarknadsmässigt handikapp för individen. Detta skapar risk för att individen inte kan delta i det demokratiska samhället och riskerar utslagning. Detta är tragiskt för individen och kostsamt för samhället.

Att investera i barnen är en god investering för framtiden

Nuvarande system med ettåriga kostandsbudgetar motverkar en långsiktig strategi där en investering i barns utbildning och välmående ger avkastning långt senare. Samhället har hamnat i en nedåtgående spiral där allt mer pengar måste användas till rättsväsendet, arbetslöshetsunderstöd, psykiatri och annan vård.

Vi föreslår därför att:

- Tillräckliga resurser måste tillställas verksamheterna för att det i alla skolformer i Stockholms kommun ska finnas förutsättningar att följa skollagen och de nationella läroplanerna.
- Medel till skolverksamhet skall gå direkt till skolorna utan att passera stadsdelsnämnderna.
- Medlen skall fördelas efter verkliga behov och inte efter schabloner.
- Fördelningen av medel för stödjande åtgärder såsom svenska som andraspråk och barn i behov av särskilda behov ses över och breddas att även ta med andra faktorer såsom föräldrarnas utbildningsnivå, socioekonomiska faktorer och skolans situation.
- Att det förebyggande arbetet och de öppna verksamheterna för barn och ungdom är viktiga och kostnadseffektiva och bör prioriteras och regleras.

Utveckling

Utvecklingsområden

Vi har i vårt arbete med skolplanen identifierat ett antal områden som vi tycker behöver utvecklas för att skolan i Stockholms skall bli framgångsrik.

Föräldrasamverkan och föräldramedverkan

Vi föräldrar är de viktigaste personerna i barnens liv. Vi har också det yttersta ansvaret för deras välmående, fostran och utbildning. Den obligatoriska skolan är en viktig del i barnens utbildning. De riksgiltiga mål som styr skolans arbete stämmer väl överens med de ambitioner vi har för våra barns utveckling och utbildning. Det naturliga vore då att föräldrar/vårdnadshavare och skola samarbetar för att uppnå målen.

Samarbetet mellan skola, hem och elev måste utvecklas. För att det skall vara möjligt måste vårdnadshavare känna sig välkomna i skolan och våra respektive roller borde tydliggöras.

Elevinflytande

Elevernas möjlighet till inflytande på undervisningen och den egna kunskapsutvecklingen måste stärkas. Skolorna måste ge utrymme för eleverna att vara med och utforma undervisningsmål, planera utbildningens innehåll, välja arbetsformer och redovisningsätt.

En förutsättning för ett gott elevinflytande är att tydliga mål och kravnivåer finns utarbetade och tydliggörs för elever och föräldrar.

Individuell utvecklingsplan

För att tydliggöra målen och varje barns väg mot målen skall varje elev ha en individuell utvecklingsplan som skall utformas, revideras och utvärderas gemensamt av elev,

vårdnadshavare och skola. Denna utvecklingsplan skall inte bara vara en grund för varje elevs utveckling mot kunskapsmålen utan även innehålla strategier för elevens vidare utveckling när dessa mål är uppnådda.

Metoder för att hjälpa barn i behov av stöd

Att varje elev skall ges det stöd som krävs för att ha en möjlighet att uppnå skolans mål är kärnan i likvärdighetsbegreppet. Uppföljning och utvärdering inom området är dålig eller obefintlig. Här finns ett enormt utvecklingsområde. Vilka metoder finns? Var finns de goda exemplen? Står resurserna i proportion till uppdraget? Används resurserna effektivt?

Vi föreslår att staden lägger särskild kraft inom detta område och att stödet sätts in tidigt.

Tydliga mål

För att nå framgång i en målstyrd verksamhet måste målen vara tydliga och kända av skolan, eleven och vårdnadshavaren. Målen måste även vara mätbara och åtgärder skall sättas in om eleven riskerar att inte uppnå målen.

I Stockholm och i Sverige finns en utbredd acceptans för att skolans mål inte uppnås. Vi menar att skolans mål är väl satta och att det är möjligt för varje elev att uppnå dem. Vi ser fortfarande, efter snart tio år med den senaste läroplanen, stora brister i arbetet med mål- och resultatstyrning.

Vi menar att staden bör erbjuda kompetensutveckling inom dessa områden.

Betyg

Vi upplever stora brister i likvärdigheten i betygssättningen. Vi ser även att många lärare väger in aspekter i betygen som inte finns med i betygskriterierna. På grundskolan kan det vara elevens uppförande, attityd och närvaro.

För att komma till rätta med detta krävs att lärarna, framför allt de med äldre examen, får tillgång till kompetensutveckling och att erfarenhetsutbyte i dessa frågor kan ske mellan lärare inom och utom den egna skolan. Det är också viktigt att elever och vårdnadshavare får tydlig kännedom om och känner delaktighet i frågor kring betygskriterier och betygssättning.

Det bör vara obligatoriskt för Stockholms skolor att delta i de nationella proven i årskurs 5 och 9.

Trygghet

Skola och fritidshem är våra barns arbetsplatser. Ingen skall behöva känna sig rädd, mobbad eller utsättas för kränkande behandling i skolan.

Därför skall alla verksameters arbete med värdegrund, trivsel- och ordningsregler, mobbningsplaner mm utföras gemensamt och i nära samarbete med föräldrar, barn och skola. Dessa skall årligen utvärderas och revideras och förankras bland barn, föräldrar och skolans aktörer.

Arbetsmiljölagen måste tillämpas i varje skolform och verksamhet och även komma att gälla barn under sju år. Varje skola bör ha ett systematiskt arbetsmiljöarbete enligt AFS 2001:1

Vi vill införa nolltolerans mot mobbning och annan kränkande behandling.

Lust

Barn har en naturlig lust till lärande. Denna lust måste tillvaratas och stimuleras genom hela skolgången, från förskolan till gymnasiet. Viljan att veta mer är den bästa drivkraften för inlärning. Att lyckas motivera elever är en viktig uppgift för skola och hem. Barnen måste vara delaktiga i alla beslut som rör deras egen situation och utveckling.

Språkutveckling

Språket är grunden för barnets lärande. Att kunna tala, debattera, argumentera, diskutera och kommunicera i olika sammanhang är avgörande för möjligheterna senare i livet.

Särskilda insatser bör göras för elever med utländsk härkomst.

Matematik

Matematik är ett av skolans kärnämnen. Vi ser med oro på den bristande måluppfyllelsen. Många elever tappat lusten just inom detta ämne och har svårt att återfå den. Skolan har en viktig uppgift i att motivera och tydliggöra vikten av att behärska ett matematiskt tänkande i vardags- och yrkeslivet.

Inom matematikundervisningen behövs en större bredd och mer flexibla undervisningsmetoder.

Kultur och fritid

Kulturskolan, liksom andra organisationer och föreningar inom kultur, sport och fritid, integreras i skolan. Varje elev måste ha tillgång till en meningsfull och lustfylld fritidsaktivitet.

Elevhälsa

Skolan har en unik möjlighet att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa. Förebyggande arbete och tidig upptäckt av problem är kostnadseffektivt för samhället och bra för barnen. Staden bör därför sträva efter att elevvården och det förebyggande arbetet prioriteras. Detta innebär att det bör finnas god tillgång till skolsköterska, psykolog och kurator på alla stadens skolor

Fysiska aktiviteter

Genom vårt aktiva görande skapar vi vår motoriska färdighet, vår självuppfattning och vår sociala identitet. Skolan skall därför sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Skolans policydokument

Skolorna policydokument bör vara levande och uppdateras regelbundet. Detta bör ske i nära samarbete emellan skolan, föräldrar och elever.

Det pedagogiska ledarskapet

En framgångsfaktor som ofta nämns är det pedagogiska ledarskapet. Enligt vår uppfattning är det väsentligt att det på varje skola finns en rektor som har det pedagogiska ansvaret och att denna rektor verkligen är närvarande i skolan. Det är också viktigt att varje rektor har adekvat utbildning för uppgiften.

Skolbarnsomsorg

Det är viktigt att fritidsverksamheten egenart värnas och att tillräckliga resurser avsetts till verksamheterna så att skolbarnsomsorgen i staden ges möjlighet att uppnå läroplanens mål.

Mellanstadieverksamhet

Alla elever i skolår 4-6 måste erbjudas en plats i en bra skolbarnsomsorg.

Kollo

Kollo kan ha viktig uppgift att fylla för att ungdomar från olika delar av staden skall ha möjlighet att träffas och lära känna varandra. Detta är väsentligt inte minst för att minska segregationen och öka förståelsen för andra ungdomars situation

Segregation

Stockholm är en segregerad stad. Det finns tydliga demografiska skillnader mellan de olika stadsdelarna. Men även mellan områden och skolor inom samma stadsdel.

Det finns också populära och mindre populära skolor. Till de populära gymnasieskolorna söker elever med höga meritvärden. Till de populära grundskolorna söker föräldrar med stort intresse för sina barns skolgång. Det finns också tydliga tecken på olika "taktikval" för att slippa hamna i mindre populära skolor. Och många lärare följer samma mönster. Populära skolor har fler behöriga lärare än de mindre populära skolorna. Effekten blir att de studiemotiverade eleverna, de mest intresserade föräldrarna och de formellt sett bästa lärarna samlas på samma skolor. Detta ökar naturligtvis segregationen.

Skolpolitiken i Stockholm bör ha till uppgift att bryta detta mönster. Detta kan ske t.ex. genom att resursfördelningssystemet även tar hänsyn till skolans situation.

Utvärdering

Utvärderingen av skolsystemet, resurser och resultat bör förenklas och intensifieras. Nyckeltal och indikatorer bör i största möjliga utsträckning samordnas.

Utvärdering bör ske på

- individnivå
- skolnivå
- kommunal nivå

De viktigaste frågorna kring utvärdering av skolorna i Stockholm är:

- Individuell utvecklingsplan för alla elever.
- Skolornas kvalitetsredovisningar måste göras jämförbara.
- Återkopplingen mellan mål och redovisade kvaliteter och resultat måste ske snabbare och åtgärder måste sättas in tidigare.
- Stadens nyckeltal bör vara jämförbara med Skolverkets.
- Skolorna ska årligen redovisa hur de tänker utveckla verksamheten för att öka andelen godkända elever.
- Stadens skolplan skall revideras årligen.

Slut sammanfattning

Det svenska skolsystemet

Från Skolverket:

Det svenska offentliga skolsystemet består av dels den obligatoriska skolan, dels de frivilliga skolformerna. Till den obligatoriska skolan räknas grundskolan, sameskolan, specialskolan och särskolan. De frivilliga skolformerna är förskoleklassen, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, den kommunala vuxenutbildningen och utbildning för psykiskt utvecklingsstörda vuxna.

Undervisningen i hela det offentliga skolväsendet är avgiftsfri. Vanligen har eleverna eller deras föräldrar inte heller några kostnader för exempelvis läromedel, skolmältider, hälsovård och skolskjutsar.

Skollagen

Enligt den svenska skollagen ska alla barn och ungdomar ha tillgång till en likvärdig utbildning. Oberoende av kön, geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden har alla denna rätt. Utbildningen ska enligt skollagen "ge eleverna kunskaper och färdigheter och i samarbete med hemmen främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar". Hänsyn ska också tas till elever med särskilda behov.

Enligt skollagen har också vuxna rätt till utbildning. Detta kan ske i den kommunala vuxenutbildningen, komvux, eller i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda vuxna, särsvux.

Ansvar och styrning

Sveriges riksdag och regering fastställer läroplaner, nationella mål och riktlinjer för det offentliga skolväsendet. Ur statsbudgeten tilldelas kommunerna en summa pengar för kommunens olika verksamheter.

Inom de mål och ramar som riksdag och regering fastställt avgör sedan den enskilda kommunen hur skolverksamheten ska bedrivas. En skolplan ska fastställas som beskriver skolverksamhetens finansiering, organisation, utveckling och utvärdering. Utifrån läroplanerna, de nationella målen och skolplanen ska rektor på varje enskild skola upprätta en lokal arbetsplan. Detta ska ske i samråd med lärare och övrig personal.

Skolverket ska utvärdera, följa upp och bedriva tillsyn av det offentliga skolväsendet i Sverige. Vart tredje år ska Skolverket ge en samlad bild av svensk skola till riksdag och regering. Denna utgör grunden för en nationell utvecklingsplan för skolan. Genom tillsyn har Skolverket skyldighet att se till att skollagens bestämmelser följs och att den enskilde elevens rätt respekteras.

<http://www.skolverket.se/fakta/faktablad/system.shtml>

Ansvar för stat, kommun och enskild skola - mål- och resultatorienterad styrning

Statens styrning

Sättet att styra skolan genom centralt utformade bestämmelser samt detaljerade regler och anvisningar har nu övergetts för en s.k. mål- och resultatorienterad styrning. Denna styrning innebär att riksdagen och regeringen anger riksgiltiga mål och riktlinjer för arbetet i skolan. Dessa mål och riktlinjer skall gälla för alla skolor och skall garantera att utbildningen i landet blir likvärdig.

Det kommunala driftansvaret

Inom de ramar som staten anger är det kommunerna som har huvudansvaret för verksamheten. Kommunerna har stor frihet att avgöra hur verksamheten skall organiseras för att de riksgiltiga målen skall uppnås. *Kommunerna skall svara för att skolan får de resurser och de förutsättningar i övrigt som behövs. Detta är det politiska ansvaret på kommunnivå.*

Ansvar i den enskilda skolan

Med utgångspunkt i de riksgiltiga målen och riktlinjerna och med de redskap och förutsättningar som kommunen ger är det rektor och lärare som i samarbete med eleverna skall ge skolarbetet struktur och innehåll. De skall också bestämma målen för undervisningen. Detta är det professionella ansvaret i skolan.

All personal i skolan skall bidra till att skolans mål uppfylls, även om huvudansvaret vilar på rektor och lärare. De som arbetar i skolan har stor frihet att i samarbete med eleverna organisera och lägga upp arbetet och att välja arbetssätt och arbetsformer. Även ansvaret att utveckla och förbättra undervisningen ligger på den enskilda skolan.

Denna förändrade fördelning av ansvaret för arbetet i skolan är en grundsten i reformen.

<http://www.skolverket.se/fakta/ansvar/ansvar.shtml>

Vad är en skolplan?

Det kommunala uppdraget - skolplanen.

Skollagen med timplanerna samt läroplanerna och kursplanerna är de nationella måldokumenterna. De gäller för hela riket och skall garantera att utbildningen är likvärdig, oavsett var i landet den ges.

Varje kommun har statens uppdrag att sköta driften av grundskolan och den gymnasieutbildning och vuxenutbildning som finns i kommunen. Kommunen bestämmer vilka resurser som skall användas för utbildningarna. Den beslutar också om skolans organisation i stort, som hur många skolor det skall finnas, var de skall ligga, hur lokalerna skall se ut och vilken personal som skall finnas där. Kommunen bestämmer också andra villkor för skolan, villkor som kan vara avgörande för arbetet i den enskilda skolan.

De politiskt ansvariga i kommunen har ett övergripande ansvar för skolan i kommunen. Därför skall kommunfullmäktige i varje kommun i en skolplan visa hur skolverksamheten i kommunen skall utvecklas och förändras både på kort och lång sikt. Av skolplanen skall särskilt framgå hur de riksgiltiga mål som riksdagen och regeringen har ställt upp i de nationella måldokumenterna skall uppnås i just den kommunen

Läroplaner och kursplaner skall ligga till grund för skolplanen. Dessa nationella måldokument får inte skrivas om, tolkas eller förändras så att de i något avseende ersätts av den kommunala skolplanen. Läroplanerna och de kursplaner som är riksgiltiga riktar sig direkt till den professionella personalen i skolan och kan därför inte förändras av kommunala politiker.

Kommunen har rätt att besluta i vissa frågor, såsom t.ex. frågan om i vilken årskurs i grundskolan undervisningen i engelska eller i ett tredje främmande språk skall påbörjas. Grunden för sådana beslut skall finnas i skolplanen. Varje skola har också möjlighet att ge en profil åt sin verksamhet genom att använda de timmar som, enligt timplanen, finns för skolans val. Förutsättningar för en sådan profilering ges bl.a. genom kommunala beslut.

När det gäller gymnasieskolan och vuxenutbildningen har kommunen rätt att själv bestämma vilka utbildningar som skall erbjudas i kommunen. Kommunen kan - utöver de nationella programmen - erbjuda en grupp elever särskilda utbildningspaket, s.k. specialutformade program. För dessa program fastställer kommunen programmål.

Kommunen får också anordna lokala kurser som svarar mot behov som inte tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan.

Kommunen är skyldig att för all undervisning i skolan anställa personal med lärarutbildning. Kommunen skall också se till att personalen fortbildas och den skall vinnlägga sig om en planering av fortbildningen så att denna blir en del i en utvecklingsstrategi för kommunens skolor.

<http://www.skolverket.se/fakta/ansvar/skolplan.shtml>

Skollagen:

Kap 1

2 § Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd.

Kap 2

8 § I alla kommuner skall det finnas en av kommunfullmäktige antagen skolplan som visar hur kommunens skolväsende skall gestaltas och utvecklas. Av skolplanen skall särskilt framgå de åtgärder som kommunen avser vidta för att uppnå de nationella mål som har satts upp för skolan.

Kommunen skall kontinuerligt följa upp samt utvärdera skolplanen.

http://rixlex.riksdagen.se/htbin/thw?%7BOOHTML%7D=SFST_DOK&%7BSNHTML%7D=SFST_ERR&%7BBASE%7D=SFST&BET=1985%3A1100&%7BTRIPSHOW%7D=format=THW

Grundskoleförordningen (SKOLFS 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet:

En likvärdig utbildning

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 2 §).

Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar.

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

<http://www.skolverket.se/pdf/skolfs1994-1s.pdf>

Nuläge

Den senaste läroplanen förändrade skolans uppdrag. Den resultat- och målrelaterade styrningen ställer helt andra krav på skolan än tidigare regelstyrda system. Vår bedömning är att det är fullt möjligt att i stort sett alla elever kan uppnå grundskolans mål.

Alla elever och skolor har olika förutsättningar

De bakomliggande variabler som kan påverka elevens utveckling mot målen anses vara föräldrarnas utbildningsnivå, utländsk eller svensk härkomst och elevens kön

Föräldrarnas utbildningsnivå har en positiv inverkan på elevens studieresultat. Vi menar att det inte bara är den faktiska utbildningsnivån som spelar roll här utan även föräldrarnas intresse för och engagemang i skolan har stor betydelse. Stockholm har en genomsnittligt något högre sammanvägd utbildningsnivå än rikssnittet.

Elever med utländsk härkomst har i genomsnitt sämre studieresultat än elever med svensk härkomst. I Stockholm läser omkring 22% av eleverna svenska som andraspråk medan rikssnittet ligger straxt över 5%. Andelen elever som läser svenska som andraspråk i Stockholm ökar över tid.

Flickor har i genomsnitt bättre studieresultat än pojkar. I riket har flickor med utländsk härkomst länge haft ett högre genomsnittligt meritvärde än samtliga pojkar. En tendens som vi sett även i Stockholm de senaste åren.

Resultat

Betyg enligt det senaste betygssystemet gavs för första gången 1998. Sedan dess har andelen elever som uppnått målen och som är behöriga till gymnasieskolans nationella program minskat. En svag uppgång kan dock skönjas de senaste åren.

Samtidigt har det genomsnittliga meritvärdet ökat. Vi ser alltså att eleverna blir både bättre och sämre.

Sämst studieresultat, mätt som behörighet att söka gymnasieskolans nationella program, har pojkar med utländsk härkomst, följda av flickor med utländsk härkomst, pojkar samtliga och flickor samtliga

Vid den senaste intagningen togs omkring 24% av eleverna in på det individuella programmet. IV utgör därmed det näst största programmet på gymnasieskolan i Stockholm i årskurs 1. Andelen IV-elever på hela gymnasieskolan ökar över tid och var i Stockholm 2002 ca 13%.

Samtidigt ser vi att den genomsnittliga betygspoängen i gymnasiet ökar.

Vi konstaterar också att andelen elever i särskola ökar.

Vi anser att den låga måluppfyllelsen i Stockholm inte är acceptabel.

Stora skillnader mellan de olika stadsdelarna

Vi kan också konstatera att det är stora skillnader mellan resultaten i de olika stadsdelarna. I stadsdelar där föräldrarna har låg utbildningsnivå och utländsk härkomst är studieresultaten sämre än i stadsdelar med de motsatta omständigheterna.

Upplevd kvalitet

Vart annat år görs det en brukarundersökning om skolan i Stockholm, skolbarometern. Denna visar över tid att föräldrar och elever blir mindre nöjda med skolan. Ett trendbrott utgörs av 2002 års undersökning som dock gjorts på ett annat sätt än tidigare undersökningar. Vi ställer oss tveksamma till den jämförelse som där görs med tidigare undersökningar.

Resurser

Under den senaste 10-årsperioden har antalet lärare per 100 elever minskat kraftigt. De senaste åren ser vi en lite ökning men den står inte upp mot att Stockholm samtidigt fått en allt större grupp elever som läser svenska som andraspråk.

Andelen lärare med formell kompetens har också minskat under de senaste åren. I Stockholm saknar drygt var femte lärare pedagogisk utbildning.

På fritidshemmen har antalet barn per vuxen fördubblats de senaste 10 åren. Endast 40 % av personalen har pedagogisk utbildning.

De öppna verksamheterna för barn och ungdom minskar varje år i omfattning. Särskild oro känner vi för skolbarnsomsorgen för elever i årskurs 4-6.

Mellan 1980 och 2002 har kostnaderna för öppen verksamhet för tonåringar minskat till en tredjedel.¹

Stora delar av budgeten för verksamhet för barn och ungdom som är avsedd för öppen verksamhet går till vårdande eller behandlande verksamhet. Denna förskjutning från förebyggande till behandlande verksamhet ser vi som ett allvarligt hot och en felprioritering. Naturligtvis måste samhället ta ansvar för de barn och unga som far illa. Men vi menar att förebyggande arbete för barn och unga är en vinst, inte bara för varje individ, utan även för samhället. Ett kortsiktigt perspektiv där en årlig kostnadsbudget är enda ledstjärnan är på sikt förödande för samhället.

SDN-reformen

Ett av syftena med SDN-reformen var att spara 1 miljard kronor. Denna besparing slog olika hårt på de olika stadsdelarna.²

Vi kan också konstatera att förhållanden i de olika stadsdelarna är olika både avseende hur mycket resurser som tillförs skolorna och vilka uppdrag skolorna har³. Här finns stora brister i likvärdighet i den mening som skollag och läroplan anger.

¹ Hur mycket satsas på fritidsgårdar (öppen verksamhet) år 2002 jämfört med 1981 och 1990? Ulf Blomdahl, Stig Elofsson och Jari Öhman, Forskningsenheten, Föreningsavdelningen, Idrottsförvaltningen. Socialhögskolan

² Ulrika Ljunggren, EFI, Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm

³ 30 000 kr per elev. Så mycket kan det skilja mellan stadsdelarna i Stockholm” Stockholms Stads Hem och Skola Distrikt, 2002

Den nya skolplanen bör ta hänsyn till följande

Organisation

”Statens styrning

Sättet att styra skolan genom centralt utformade bestämmelser samt detaljerade regler och anvisningar har nu övergetts för en s.k. mål- och resultatorienterad styrning. Denna styrning innebär att riksdagen och regeringen anger riksgiltiga mål och riktlinjer för arbetet i skolan. Dessa mål och riktlinjer skall gälla för alla skolor och skall garantera att utbildningen i landet blir likvärdig.

Det kommunala driftansvaret

Inom de ramar som staten anger är det kommunerna som har huvudansvaret för verksamheten. Kommunerna har stor frihet att avgöra hur verksamheten skall organiseras för att de riksgiltiga målen skall uppnås. Kommunerna skall svara för att skolan får de resurser och de förutsättningar i övrigt som behövs. Detta är det politiska ansvaret på kommunnivå.”

Kommunfullmäktige i Stockholm är ansvarig för skolverksamheten i staden. Ansvaret för gymnasieskolan, vuxenutbildningen och särskolan har man delegerat till utbildningsnämnden. Ansvaret för grundskolan är delegerat till respektive stadsdelsnämnd.

Stora olikheter mellan skolornas förutsättningar i de olika stadsdelarna. För grundskolans del innebär detta stora olikheter mellan förutsättningarna för skolor i olika stadsdelar. En undersökning⁴ från 2002 som gjordes av dåvarande Stockholms Stads hem och skola distrikt visade på stora olikheter mellan förutsättningarna i de olika stadsdelarna.

”För en ”modellelev” som går i åk.1 och läser svenska som andraspråk och modersmål samt är inskriven i skolbarnsomsorgen kan det skilja på så mycket som 30 000 kr i skolintäkter mellan de olika stadsdelarna.

För en ”modellelev” i åk 3 som inte läser SVA eller modersmål men är inskriven i skolbarnsomsorgen kan det skilja över 20 000 kr mellan de olika stadsdelarna.”

De största skillnaderna utgjordes av hur medel för skolbarnsomsorg och svenska som andraspråk fördelades.

Undersökningen visade även på stora skillnader i skolornas uppdrag, dvs. vad som skulle bekostas med till skolan tillförda medel.

Vi ser även att de av KF beslutade prioriteringarna får olika utslag i de olika stadsdelarnas verksamhetsplaner.

Vi menar att dessa olikheter mellan olika skolors skiftande förutsättningar strider mot skollagens mening om en likvärdig utbildning. En elevs möjlighet till framgång i sitt

---

⁴ http://www.fiss.se/files/HoS_sdn.doc

arbete mot målen skall vara likvärdig oavsett i vilken av Stockholms stadsdelar eleven råkar bo.

Stadsdelsnämndernas olika sätt att beskriva, bedriva och utvärdera skolverksamheten gör det svårt för brukare och medborgare att jämföra skolor i olika stadsdelar.

Enligt vår uppfattning kompenserar inte det faktum att fritidspolitiker i stadsdelsnämnderna har närhet skolor de beslutar om de brister i tid och kompetens för de komplexa frågor som utbildningspolitik handlar om.

Rektorer – skolans pedagogiska ledare

En av de framgångsfaktorer som framhålls är det pedagogiska ledarskapet. Vår erfarenhet av rektorns roll är att denna tillbringar mycket tid tillsammans med stadsdelsförvaltningarna. Om rektorerna kunde frigöras från dessa uppgifter skulle mer tid kunna användas till det pedagogiska ledarskapet.

Riktlinjer och utvärdering

Verksamheten i skolan styrs av de riksgiltiga styrdokumenterna. En kommunal skolplan eller en kommunals verksamhetsplan skall inte ändra detta förhållande. Färre styrdokument skulle tydliggöra och förenkla skolans uppdrag. Utvärderingar bör endast göras på skolnivå, kommuncentral nivå och i enlighet med Skolverkets/SCB:s anvisningar. Kommunen bör eftersträva att de nyckeltal som används i kvalitet och form är samma som Skolverkets.

Särskolan

Särskolan är en viktig del av skolsystemet. Den samlade kompetens som finns på utbildningsförvaltningen bör bibehållas intakt. Att kommunala eller fristående skolor på uppdrag av skolförvaltningen bedriver sarskoleverksamhet ser vi som en bra driftsform.

Vi föreslår därför att grundskolorna liksom gymnasieskolorna och särskolan direkt underställs en kommuncentral nämnd.

- Detta skulle skapa större likvärdighet mellan skolors resurser och förutsättningar i övrigt i de olika stadsdelarna.
- Öka möjligheten att kommunfullmäktiges prioriteringar får genomslag i skolverksamheten.
- Öka möjligheten till demokratisk påverkan för brukarna.
- Göra ansvarsfördelningen mellan huvudman och skola tydligare.
- Frigöra tid för det pedagogiska ledarskapet.
- Samla kompetensen om skolfrågor.
- Skapa snabbare och direktare återkoppling mellan skola och huvudman.
- Skapa likvärdiga villkor mellan kommunala och fristående skolor.

Finansiering

Vi har tidigare visat på det statistiska samband som finns mellan elevernas resultat och deras bakgrund. En likvärdig skola kräver att alla elever har rätt att få det stöd som behövs för att minst uppnå betyget G i årskurs 9.

Resursfördelningssystemet

Dagens resursfördelningssystem till skolorna består av skolschablon, skolbarnsomsorgspeng, medel för svenska som andraspråk och modersmål, det riktade statsbidraget för ökat måloppfyllelse, kommunalt skolpliktsansvar och medel för barn i behov av särskilt stöd. Medlen är inte fördelade utifrån verkliga behov och förutsättningar utan efter schabloner.

Dessa medel ingår i anslag 1 för respektive stadsdelsnämnd. Förutom skolpengen, som är en lägsta garanterade nivå till varje skola, förfogar stadsdelsnämnden fritt över tillförda medel. Stadsdelsnämnden har sedan till uppgift att efter egna prioriteringar fördela dessa medel inom stadsdelen. Medel kan även användas för annan verksamhet i stadsdelen såsom individ och familjeomsorg, äldre- eller handikappvård.

Ur anslag 1 tas också medel för gemensamma kostnader såsom nämnd och förvaltning.

Denna typ av anslagsfördelning skapar olikheter mellan de olika stadsdelarna. Ett av kommunfullmäktige prioriterat område kan kanske inte prioriteras i en stadsdel på grund av att tillförda medel används för annan verksamhet medan det kan prioriteras i en annan stadsdel.

Höjd skolpeng = minskad personaltäthet?

Som föräldrar har vi med tillfredsställelse tagit mot de många beskederna de senaste åren om att skolpengen höjs i Stockholm. När vi sedan i kontakt med våra skolor får reda på att det skall göras besparingar på personal, läromedel, mat mm har vi svårt att få ekvationen att gå ihop.

Mer resurser ger bättre resultat

De reformer som genomförts inom skolområdet sedan början av 1990-talet har alla tagit avstamp i att hur mycket resurser som satsats på skolan har ringa eller inget samband med elevernas studieresultat. Så också stadsdelsnämndsreformen och de besparingar som gjordes på skolan i samband med denna.⁵

Modern forskning visar dock på motsatsen. Bl.a. visar "Klassfrågan –en ESO-rapport om lärartätheten i skolan Ds 2002:11" att mindre klasser ger bättre resultat. Man visar även att intäkterna av att minska storleken på klasserna överstiger kostnaderna. Det är alltså en god investering att öka lärartätheten. Samma resultat visar "SNS Den svenska skolan –effektiv och jämlik?"

Detta är sanningar som vi föräldrar vetat om hela tiden.

Ineffektivitet i skolsystemet kostar pengar

I en ESO rapport 2000⁶ visar man att ineffektiviteten i det svenska utbildningssystemet kostar 20 miljarder kronor årligen. Därtill kommer återutbildningskostnader på drygt tre miljarder. Utbildningssystemet i Stockholm är inte effektivt. Att 24% av eleverna går första året på individuella programmet på gymnasiet är ett kraftigt underbetyg för

⁵ Ulrika Ljunggren, EFI: Nyckeltal i grundskolan i Stockholms före och efter stadsdelsnämndsreformen.

⁶ Utbildningens omvägar –En ESO-rapport om kvalitet och effektivitet i svensk utbildning Ds 2000:58

grundskolan i Stockholm. Att så få elever klarar gymnasieskolan på tre år är också beklämmande. Detta är kostsamt för samhället och för individen i avseende på livsinkomst.

Risk för utslagning på grund av skolmisslyckande

En icke fullföljd skolgång skapar ett socialt och arbetsmarknadsmässigt handikapp för individen. Detta skapar risk för att individen inte kan delta i det demokratiska samhället och riskerar utslagning. Detta är tragiskt för individen och kostsamt för samhället.⁷

Att investera i barnen är en god investering för framtiden

Som föräldrar gör vi en stor insats för det framtida samhället genom att föda barn. Förutom att vi har ansvaret för deras utveckling och utbildning är vi även de som bär den största ekonomiska bördan⁸. Det är därför rimligt att de skattemedel vi också bidrar med används på bästa möjliga sätt. Den förskjutning vi sett mot att allt mer resurser flyttas från förebyggande åtgärder till vårdande åtgärder oroar oss.

Vår uppfattning är dessutom att det är billigare för samhället att förebygga än att behandla. Det är också bättre för individen, våra barn.

Vi föreslår därför att

- Tillräckliga resurser måste tillställas verksamheterna för att det i alla skolformer i Stockholms kommun ska finnas förutsättningar att följa skollagen och de nationella läroplanerna.
- Medel till skolverksamhet skall gå direkt till skolorna utan att passera stadsdelsnämnderna.
- Medlen skall fördelas efter verkliga behov och inte efter schabloner.
- Fördelningen av medel för stödande åtgärder såsom svenska som andraspråk och barn i behov av särskilda behov ses över och breddas att även ta med andra faktorer såsom föräldrarnas utbildningsnivå, socioekonomiska faktorer och skolans situation.
- Att det förebyggande arbetet och de öppna verksamheterna för barn och ungdom är viktiga och kostnadseffektiva och bör prioriteras och regleras.

⁷ Skolmisslyckande – hur gick det sen? (Ds 2003:33)

⁸ Hur satsar vi på barnen? Valfärdsinsatser för barn i Stockholms län mätt i kronor. 1999:1 (CBU)

Utveckling

Utbildningsresultatet i Stockholm är inte tillfredsställande. Vi ser även stora brister i likvärdigheten mellan de olika skolorna och elevers möjlighet till stöd för att uppnå målen.

Den fysiska och sociala miljön i skolan är väsentlig för elevernas möjlighet att uppnå målen. Varje dag utsätts barn för kränkande behandling i våra skolor. Detta är inte acceptabelt.

Utvecklingsområden

Föräldrasamverkan och föräldramedverkan

Vi föräldrar är de viktigaste personerna i barnens liv. Vi har också det yttersta ansvaret för deras välmående, fostran och utbildning. Den obligatoriska skolan är en viktig del i barnens utbildning. De riksgiltiga mål som styr skolans arbete stämmer väl överens med de ambitioner vi har för våra barns utveckling och utbildning. Det naturliga vore då att föräldrar/vårdnadshavare och skola samarbetar för att uppnå målen.

Det finns ett starkt statistisk samband mellan elevernas studieresultat och föräldrarnas utbildningsnivå. Vi menar att det inte så mycket är en fråga om att det behövs högskolekompetens för att kunna hjälpa barnen med matteläxan. Utan att det mycket är frågan om föräldrarnas intresse för och attityd till skolan som är avgörande.

Många föräldrar bär fortfarande med sig sin egen bild av skolan. Några kommer från en kultur där skolan är en auktoritet och föräldrarna inte skall blanda sig i skolans arbete. Många föräldrar känner olust för att komma till utvecklingssamtalen och få höra av läraren att Kalle eller Lisa måste anstränga sig mer och inte bara sitta hemma framför datorn.

Det formella föräldrainflytandet består idag i huvudsak i att vi kan rösta och välja skola. På många skolor finns det även en föräldraförening eller råd och det ordnas möten med rektor. Dessa möten ger ofta mer allmän information till föräldrarna om skolan. I vissa frågor kan föräldrarna också vara med och påverka.

Samarbetet mellan skola, hem och elev måste utvecklas. För att det skall vara möjligt måste vårdnadshavare känna sig välkomna i skolan och våra respektive roller borde tydliggöras.

En framkomlig väg är "Guldsitsen", ett tillvägagångssätt som arbetats fram av Precens.

Även på gymnasieskolan måste kommunikationen mellan hem och skola förstärkas. T ex måste lärare på gymnasiet få befogenhet att kontakta elevers vårdnadshavare genom hela gymnasietiden så länge vårdnadshavaren har försörjningsplikt.

Elevinflytande

Den formella organisationen för elevinflytande i form av klassråd och elevråd fungerar bra på många skolor.

Däremot är elevernas möjlighet att påverka den dagliga verksamheten i skolan begränsad. Elevernas möjlighet till inflytande på undervisningen och den egna kunskapsutvecklingen måste stärkas. Skolorna måste ge utrymme för eleverna att vara med och utforma undervisningsmål, planera utbildningens innehåll, välja arbetsformer och redovisningssätt.

En förutsättning för ett gott elevinflytande är att tydliga mål och kravnivåer finns utarbetade och tydliggörs för elever och föräldrar.

Eleverna bör även vara med i utformning och uppdatering av skolornas policydokument.

Individuell utvecklingsplan

Varje barn skall ges tillräckliga möjligheter att uppnå skolans kunskapskrav. Varje barn är unikt, med egna erfarenheter och förutsättningar. Att förskola och skola skall vara likvärdig betyder inte att de skall vara likadana överallt utan anpassas till varje barns och verksamhets unika förutsättningar.

För att tydliggöra målen och varje barns väg mot målen skall varje barn ha en individuell utvecklingsplan som skall utformas, revideras och utvärderas gemensamt av barn, vårdnadshavare och skola. Denna utvecklingsplan skall inte bara vara en grund för varje barns utveckling mot kunskapsmålen utan även innehålla strategier för elevens vidare utveckling när dessa mål är uppnådda.

Sammanställningar av utvecklingsplaner kan också användas som grund för statistik, kvalitetsuppföljning och resurstilldelning.

Enligt dagens regelsystem skall varje elev som riskerar att inte uppnå målen ha fått en åtgärdsplan. Detta innebär att många elever i Stockholm redan har en form av individuell utvecklingsplan.

De av oss som har barn som går i skolor med modern pedagogik typ Skola 2000 och Kunskapsskolan vittnar om att tydliga mål nedbrutna till begripliga steg underlättar inte bara barnens egen väg mot målet utan ger även en tidig indikator om barnen riskerar att inte uppnå målen.

Skolans ansvar för de studiebegåvade måste lyftas fram och klargöras.

Skolan måste vara en miljö också för de studiebegåvade. Varje elev har rätt att utifrån sin egen kunskapsnivå mötas av höga förväntningar, att utvecklas och lära sig så mycket som möjligt utifrån sin förmåga. Utvecklingsplanerna skall utgå ifrån varje elevs förmåga, inte utifrån vad läraren anser vara normal kunskapsnivå för hans/hennes ålder.

Elever med hög fallenhet för ett ämne måste garanteras rätt att få ytterligare stimulans i ämnet. Det är inte acceptabelt att begåvade elever går genom grundskolan utan stimulans eller nya utmaningar.

Metoder för att hjälpa barn i behov av stöd

I staden finns olika sätt att stödja elever som riskerar att inte uppnå målen. Uppföljning och utvärdering inom området är dålig eller obefintlig. Här finns ett enormt utvecklingsområde. Vilka metoder finns? Var finns de goda exemplen? Står resurserna i proportion till uppdraget? Används resurserna effektivt?

Att varje elev skall ges det stöd som krävs för att ha en möjlighet att uppnå skolans mål är kärnan i likvärdighetsbegreppet.

Vi föreslår att staden lägger särskild kraft inom detta område och i att detta stöd sätts in tidigt.

Tydliga mål

Skolan måste ha tydliga mål. Dess huvudmål skall vara att förmedla kunskaper. Skolan skall inte användas som redskap att lösa alla samhällsproblem. Skolan skall ha ett nära samarbete med hemmen, men skolan skall inte överta föräldrarnas ansvar.

För att nå framgång i en målstyrd verksamhet måste målen vara tydliga och kända av skolan, eleven och vårdnadshavaren. Målen måste även vara mätbara och åtgärder behöver sättas in om eleven riskerar att inte uppnå målen.

I Stockholm och i Sverige finns en utbredd acceptans för att skolans mål inte uppnås. Vi menar att skolans mål är väl satta och att det är möjligt för varje elev att uppnå dem. Vi ser fortfarande, efter snart tio år med den senaste läroplanen, stora brister i arbetet med mål- och resultatstyrning.

Vi menar att staden bör erbjuda kompetensutveckling inom dessa områden.

Betyg

I Stockholm har vi för närvarande betygsintagning till gymnasieskolan. Det innebär att betygen från grundskolan har betydelse för elevens möjlighet att läsa vidare. Vi upplever stora brister i likvärdigheten i betygssättningen. Vi ser även att många lärare väger in aspekter i betygen som inte finns med i betygskriterierna. På grundskolan kan det vara elevens uppförande, attityd och närvaro.

För att komma till rätta med detta krävs att lärarna, framför allt de med äldre examen, får tillgång till kompetensutveckling och att erfarenhetsutbyte i dessa frågor kan ske mellan lärare inom och utom den egna skolan. Det är också viktigt att elever och vårdnadshavare får tydlig kännedom om och känner delaktighet i frågor kring betygskriterier och betygssättning.

Det bör vara obligatoriskt för Stockholms skolor att delta i de nationella proven i årskurs 5 och 9.

Trygghet

Enligt en undersökning från Skolverket⁹ uppger 14 procent av eleverna att de ibland, nästan alltid känner obehag eller oro för att gå till skolan medan 5 procent uppger att de, ibland eller nästan alltid, är rädda i skolan. En procent av eleverna anger att de utsatts för sexuellt övergrepp från en lärares sida och en dryg procent av eleverna upplever att de, av en vuxen i skolan, blivit utlovade fördelar i utbyte mot sexuella tjänster.

Ett nedsättande och förnedrande språkbruk möter våra barn varje dag i skolan. Rasism, homofobi, främlingsfientlighet och annan intolerans förekommer dagligen. Detta är inte acceptabelt.

Vi vill införa nolltolerans mot mobbning och annan kränkande behandling.

Skola och fritidsverksamhet har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på. Verksamheten skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.

Skola och fritidshem är våra barns arbetsplatser. Ingen skall behöva känna sig rädd, mobbad eller utsättas för kränkande behandling i skolan.

Därför skall alla verksamheters arbete med värdegrund, trivsel- och ordningsregler, mobbningsplaner mm utföras gemensamt och i nära samarbete med föräldrar, barn och skola. Dessa skall årligen utvärderas och revideras och förankras bland barn, föräldrar och skolans aktörer.

---

⁹ Relationer i skolan – en utvecklande eller destruktiv kraft. Skolverket rapportering av regeringsuppdrag.

Arbetsmiljölagen måste tillämpas i varje skolform och verksamhet och även komma att gälla barn under sju år. Varje skola bör ha ett systematiskt arbetsmiljöarbete enligt AFS 2001:1

Alla barn upp till tolv år skall erbjudas plats i skolbarnsomsorg.

Lust

Barn har en naturlig lust till lärande. Denna lust måste tillvaratas och stimuleras genom hela skolgången, från förskolan till gymnasiet. Viljan att veta mer är den bästa drivkraften för inläring. Att lyckas motivera elever är en viktig uppgift för skola och hem. Barnen måste vara delaktiga i alla beslut som rör deras egen situation och utveckling.

Språkutveckling

Språket är grunden för barnets lärande. Att kunna tala, debattera, argumentera, diskutera och kommunicera i olika sammanhang är avgörande för möjligheterna senare i livet. De senaste åren sker allt större del av skolarbetet genom muntliga redovisningar och diskussioner. Men undervisningen i hur man kommunicera muntligt, den retoriska förmågan och lusten måste utvecklas och starta redan första skolåret.

Att läsa skönlitteratur och andra texter är en annan avgörande faktor för att lära sig förstå, reflektera och tänka. Att skriva olika sorts texter är också en viktig faktor för möjligheterna till ett rikt liv. Insatserna för att lära, särskilt pojkar, att läsa och skriva så att en lust för läsning och skrivande uppstår måste öka. I dag ser vi att allt fler vuxna män inte är vana vid eller intresserade av att läsa skönlitteratur.

Särskilda insatser bör göras för elever med utländsk härkomst.

Matematik

Matematik är ett av skolans kärnämnen. Vi ser med oro på den bristande måluppfyllelsen. Många elever tappar lusten just inom detta ämne och har svårt att återfå den. Många elever har svårt att se nyttan av att lära sig vissa saker. Här har skolan en viktig uppgift i att motivera och tydliggöra vikten av att behärska ett matematiskt tänkande i vardags- och yrkeslivet.

Inom matematikundervisningen behövs en större bredd och mer flexibla undervisningsmetoder.

Matematik är inte bara förmågan att räkna ut tal som en räknedosa. Trots det ägnas stor del av matematikundervisningen till rena räkneexerciser. Mer kraft måste läggas på att också få eleverna att tänka matematiskt; att inse vad som är ett problem, förstå vilka fakta som behövs för att lösa en uppgift, hur dessa fakta samspelar och ska ställas upp samt att efter uträkningen kunna bedöma och utvärdera resultatet. Matematiken är ett "språk" med sin bestämda "grammatik" till vilket problem kan "översättas".

Inom detta område bör staden erbjuda kompetensutveckling.

Ungdomsgårdar och annan förebyggande verksamhet

Verksamheter för att sysselsätta ungdomar på fritiden är av stor vikt för att öka kontakten mellan vuxenvärlden och ungdomarna och för att skapa trygghet och stöd högre upp i åldrarna. Dessa verksamheter kan finansieras av kommunen, men kan givetvis också bygga på föreningsverksamhet. Kommunen bör initiera ett arbete för att öka antalet elever som har meningsfulla fritidsaktiviteter.

Kultur och fritid

Elever som har en rolig och intressant fritid ökar sina möjligheter att lyckas bättre i skolan. Eventuellt dåligt självförtroende eller svaga resultat i skolan kan förbättras om

eleven känner att han eller hon kan lyckas inom andra områden, som exempelvis musik, sport eller annan fritidsaktivitet. Därför bör Kulturskolan, liksom andra organisationer och föreningar inom kultur, sport och fritid, integreras i skolan. Varje elev måste ha tillgång till en lustfylld fritidsaktivitet.

Elevhälsa

Genom media får vi dagliga rapporter om att barnens fysiska och psykiska hälsotillstånd försämras. Vi ser också stora skillnader mellan de resurser och förutsättningar som finns i de olika stadsdelarna. De senaste årens nedskärningar i skolan har drabbat skolhälsovården och det förebyggande arbetet för barn och unga hårt.

Skolan har en unik möjlighet att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa. Förebyggande arbete och tidig upptäckt av problem är kostnadseffektivt för samhället och bra för barnen. Staden bör därför sträva efter att elevvården och det förebyggande arbetet prioriteras. Detta innebär att det bör finnas god tillgång till skolsköterska, psykolog och kurator på alla stadens skolor.

Fysiska aktiviteter

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Skolans policydokument

"Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen."¹⁰

Skolorna policydokument bör vara levande och uppdateras regelbundet. Detta bör ske i nära samarbete emellan skolan, föräldrar och elever.

Det pedagogiska ledarskapet

En framgångsfaktor som ofta nämns är det pedagogiska ledarskapet. Det är dock inte helt klart vad olika aktörer menar med begreppet. Enligt vår uppfattning är det väsentligt att det på varje skola finns en rektor som har det pedagogiska ansvaret och att denna rektor verkligen är närvarande i skolan. Vi ser i nuvarande skolorganisation att rektorerna mer och mer blir en del av stadsdelarnas förvaltningsapparat och att mindre och mindre tid ägnas åt det verkliga uppdraget. Det är också viktigt att varje rektor har adekvat utbildning för uppgiften. Här ser vi ett område där staden bör erbjuda kompetensutveckling.

Skolbarnsomsorg

Skolbarnsomsorgen är den verksamhet som tagit mest stryk under de senaste årens besparingar. Personaltätheten har minskat kraftigt. I integrationen med skolan har fritids i många fall fått dra det kortaste strået. En stor del av personalen saknar formell kompetens.

För många barn är skolbarnsomsorgen viktig. Att bli bekräftad av en vuxen som inte är lärare eller förälder kan vara avgörande för ett barns välbefinnande.

Det är viktigt att fritidsverksamheten egenart värnas och att tillräckliga resurser avsetts till verksamheterna så att skolbarnsomsorgen i staden ges möjlighet att uppnå läroplanens mål.

---

¹⁰ Lpo 94

Mellanstadieverksamhet

Huvudmannen är skyldig att erbjuda skolbarnsomsorg för alla elever upp till 12 års ålder. Detta är en viktig tid i ett barns utveckling till självständig individ. Det är i denna ålder som barnen successivt skall ta ansvar för sin egen fritid. De flesta barn klarar den här övergången bra men många barn, som blir lämnade utan tillsyn, hittar på "dåligheter".

1994 beslöt kommunfullmäktige om regler för mellanstadieverksamheten (skolbarnsomsorg åk.4-6) i Stockholms Stad. I korthet innebar det att skolorna skulle kunna ordna mellanstadieklubb eller att verksamheterna skulle kunna vara föräldradrivna. De föräldradrivna verksamheterna erhöll resurser efter prestation dvs. hur många barn som var inskrivna i verksamheterna. I och med stadsdelsnämndsreformen "försvann" regleringen av mellanstadieverksamheten. Vi ser idag stora skillnader i tillgång till och kvalitet inom mellanstadieverksamheten både mellan stadsdelarna och mellan skolor i samma stadsdel.

Alla elever i skolår 4-6 måste erbjudas en plats i en bra skolbarnsomsorg.

Kollo

Kollo kan ha viktig uppgift att fylla för att ungdomar från olika delar av staden skall ha möjlighet att träffas och lära känna varandra. Detta är väsentligt inte minst för att minska segregationen och öka förståelsen för andra ungdomars situation. För några år sedan lades ansvaret för kollo ut på stadsdelarna. Det visade sig ganska snart att kvaliteten, utbudet och andelen barn som fick åka på kollo kraftigt varierade mellan de olika stadsdelarna. En enskild stadsdel visade sig också vara en för liten enhet för att kunna hantera en rationell upphandling av kolloplatser. De flesta stadsdelsförvaltningar slog sig då samman i olika upphandlingsgrupper. Detta motverkade integrationssyftet då endast barn från respektive stadsdel fick åka på samma kollo. Inför årets kollosäsong har samtliga stadsdelar åter slagit sig samman i upphandlingen av kolloplatser. Trots att utbudet nu är samma för alla barn i staden är möjligheten att erhålla en kolloplats fortfarande starkt beroende på i vilken stadsdel barnen bor.

Detta belyser tydligt de brister i likvärdigheten som råder för barn i Stockholms stad till följd av att stadsdelsnämnderna själva bestämmer hur många och vilka barn som skall få åka på kollo.

Segregation

Stockholm är en segregerad stad. Det finns tydliga demografiska skillnader mellan de olika stadsdelarna. Men även mellan områden och skolor inom samma stadsdel.

Det finns också populära och mindre populära skolor. Till de populära gymnasieskolorna söker elever med höga meritvärden. Till de populära grundskolorna söker föräldrar med stort intresse för sina barns skolgång. Det finns också tydliga tecken på olika "taktikval" för att slippa hamna i mindre populära skolor. Och många lärare följer samma mönster. Populära skolor har fler behöriga lärare än de mindre populära skolorna. Effekten blir att de studiemotiverade eleverna, de mest intresserade föräldrarna och de formellt sett bästa lärarna samlas på samma skolor. Detta ökar naturligtvis segregationen.

Skolpolitiken i Stockholm bör ha till uppgift att bryta detta mönster. Detta kan ske t.ex. genom att resursfördelningssystemet även tar hänsyn till skolans situation.

Utvärdering

På alla nivåer inom skolsystemet skall det göras kvalitetsredovisning. Dvs. varje skola, stadsdelsnämnd och kommun skall varje år redovisa hur väl man lyckats att nå målen. Vi finner att dessa dokument är av skiftande kvalitet och att återkopplingen till verksamheterna i stort sett är obefintlig. Varje skola tvingas också lämna uppgifter till olika instanser som inte använder samma indikatorer och nyckeltal. Detta skapar ett onödigt merarbete för skolorna.

Stockholms stad använder egna definitioner av nyckeltal som inte överensstämmer med de nationella nyckeltal som Skolverket redovisar. Detta gäller t.ex. lärartäthet. Detta innebär att stadens kvalitetsredovisning i vissa avseenden visar andra värden än den nationella. Det i sin tur skapar förvirring. Vi rekommenderar därför staden att använda Skolverkets definitioner av nyckeltal.

Det är väsentligt att arbetet med uppföljning och kvalitetsredovisning intensifieras och att en tydligare återkoppling sker mellan utvärdering, planering och resurstilldelning.

På individnivå

Vi rekommenderar att varje elev får en individuell utvecklingsplan. Med en sådan kan barnets väg mot målen utvärderas varje vecka eller månad. Avvikelse från utvecklingsplanen kan upptäckas tidigt och insatser kan sättas in omedelbart.

För individen är det även en rättsäkerhetsfråga att betyg sätts i överensstämmelse med nationella kriterier och att dessa tolkas lika i hela staden.

På skolnivå

Varje skola skall årligen göra en kvalitetsredovisning. I den mån vi som föräldrar får ta del av dessa visar de sig svårtolkade och ännu svårare är det att försöka jämföra med någon annan skolas kvalitetsredovisning. Det är viktigt att arbetet med uppföljning och kvalitetsredovisning intensifieras och att skolornas kvalitetsredovisningar görs jämförbara över hela staden.

Skolverket redovisar nyckeltal på skolnivå. Den ligger dock alltid något eller några år bakåt i tiden. Hos skolverket finns även SALSA Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser. SALSA bygger på en statistikmodell med vars hjälp man kan analysera kommuners och skolors betygsresultat när viss hänsyn tagits till skolors elevsammansättning

På SDN-nivå

Stadsdelsnämnderna sammanställer skolornas kvalitetsredovisning och gör den till sin egen. Mer sällan ser vi dock en återkoppling mellan redovisat resultat och de åtgärder eller brist på åtgärder som stadsdelsnämnderna redovisar. Stadsdelsnämnderna bör inte göra egna undersökningar utan använda skolornas och de kommuncentrala utvärderingarna.

På kommunal nivå

På kommunal nivå görs ett antal olika redovisningar. Sämst är stadens egen kvalitetsredovisning eftersom den anger nyckeltal som inte är jämförbara med offentlig statistik från Skolverket.

Skolinspektörerna lämnar årligen en rapport om tillståndet i skolan och Revisionskontoret lämnar ibland en revisionsrapport kring någon skolfråga. Samtliga dessa rapporter visar på en låg måluppfyllelse och att skolan i Stockholm har stora organisatoriska problem att brottas med. Vi delar i stort sett de uppfattningar som framförs i dessa rapporter. Det

som skrämmer oss är att de så ofta upprepas. Det vill säga utredningarna har hög kvalitet och pekar på många nödvändiga utvecklingsområden men väldigt lite åtgärder vidtas för att rätta till problemen. Den politiska viljan, oavsett majoritet, tycks vara "mer av samma sort".

Vår uppfattning är att de viktigaste frågorna kring utvärdering av skolorna i Stockholm är:

- Individuell utvecklingsplan för alla elever.
- Skolornas kvalitetsredovisningar måste göras jämförbara.
- Återkopplingen mellan mål och redovisade kvalitéer och resultat måste ske snabbare och åtgärder måste sättas in tidigare.
- Stadens nyckeltal bör vara jämförbara med Skolverkets.
- Skolorna ska årligen redovisa hur de tänker utveckla verksamheten för att öka andelen godkända elever.
- Stadens skolplan skall revideras årligen.

Sammanfattande rubriker ur ett antal rapporter som rör skola i Stockholm:

Skolverkets lägesbedömning 2003 (Riket)

- Bättre betyg och fler lärare
- Svårt att rekrytera personal
- Stora skillnader och bristande likvärdighet
- Extremt stora grupper på fritids
- Oacceptabla resultat skillnader i grundskolan
- Relationerna i skolan måste förbättras
- Särskolan en dyr lösning
- En allt större yrkesläraryrkebrist i gymnasieskolan
- Risk för neddragningar av vuxenutbildningen

<http://www.skolverket.se/pdf/Bilden2003.pdf>

Skolinspektörernas årsrapport 2002/03

- Lokala dokument av varierande kvalitet
- Värdegrund och arbetsro
- Elevers brist på inflytande
- Målen dolda för eleverna
- En målstyrd verksamhet förutsätter delaktighet
- Likvärdigheten brister fortfarande
- Resultatanalyser saknas
- Läroplanen förutsätter samverkan
- Vad sker med det pedagogiska ledarskapet?

http://www.stockholm.se/files/50400-50499/file_50454.pdf

KVALITETSREDOVISNING FÖR SKOLVÄSENDET I STOCKHOLMS STAD 2002

Grundskolan

Utvecklingsinsatser behövs inom bl.a. följande områden:

- Fortsatta insatser för att uppmärksamma värdegrundsfrågor
- Utveckling av metoder för att möjliggöra tidiga insatser för elever som riskerar att inte uppnå kunskapsmålen
- Stöd och kompetensutveckling till skolorna i att formulera och tillämpa sina styrdokument
- Satsning på utbildning/fortbildning för skolledare och lärare

Gymnasieskolan

Intensifierade utvecklingsinsatser inom bl.a. följande områden:

- Förankring av mål- och resultatstyrning på gymnasieskolorna
- Gemensam dialog kring kunskap och lärande, betyg och bedömning
- Likvärdiga betygskriterier och kravnivåer
- Samverkan mellan bl.a. kärnämneslärare och karaktärsämneslärare
- Öka elevernas insyn i målen för verksamheten och grunderna för bedömningen enligt det målrelaterade betygssystemet
- Minska andelen elever med Icke godkänt i matematik och svenska

- Efterlevnaden av skolans ordningsregler när det gäller frånvaro, sena ankomster och tobaksrökning inom skolans område

http://www.stockholm.se/files/48900-48999/file_48953.pdf

Hur styrs grundskolan inom Stockholms stad revisionsrapport 2001

- Ansvarsfördelningen är otydlig mellan alla de aktörer på olika nivåer som är delaktiga i stadens styrning av grundskolan. Klarläggande behövs i flera avseende
- Formerna för information, dialog och samverkan mellan och inom stadens nivåer behöver utvecklas
- Drygt hälften av de tillfrågade rektorerna anser att stadens aktörer inom grundskolan inte har någon gemensam syn på vad som menas med en bra skola
- Staden saknar en gemensam modell för uppföljning av skolornas kvalitetsarbete
- Stadsdelsnämndernas ekonomiska ansvar för grundskolan är otydligt och behöver klarläggas
- Det oklara styrsystemet för grundskolan kan motverka intentionerna i stadsdelsnämndsreformen och även en positiv utveckling av skolverksamheten

<http://www.revision.stockholm.se/Rapporter/Projektrapport2001-5.pdf>

Elever i behov av särskilt stöd inom grundskolan, Revisionsrapport 2003

- Det är tveksamt om staden har tillräcklig kontroll över att elever i behov av särskilt stöd ges tillräckliga förutsättningar för en likvärdig utbildning.
- Stadsdelsnämnderna behöver förbättra formerna för skolenheternas redovisning av uppföljning och utvärdering av beslutade åtgärder för elever i behov av särskilt stöd.
- Det är angeläget att stadsdelsnämnderna utvecklar dialogen med berörda elever och föräldrar samt med skolenheterna.
- För att bättre kunna samordna de gemensamma resurserna kring barn och ungdomar i behov av särskilt stöd måste stadens och landstingets samverkan intensifieras.
- Stadens ekonomiska redovisning av verksamheten för elever i behov av särskilt stöd är bristfällig
- Uppdraget att utveckla nyckeltalen inom verksamhetsområdet måste fullföljas snarast

http://www.revision.stockholm.se/Rapporter/00_2003-05_rapp-elever-behov.pdf

Skolhälsovården och elevvården i stadens grundskolor och gymnasieskolor, Revisionsrapport 2003

- Det finns tecken på att elevernas hälsa har försämrats under senare år
- Det går inte att på ett enkelt sätt få fram en samlad information om stadens skolhälsovård och elevvård
- Staden har i stort en väl fungerande organisation och övergripande styrning för att säkerställa en god kvalitet inom skolhälsovården
- Resurserna för skolhälsovården varierar mellan enskilda skolenheter. Skolsköterskornas arbetsuppgifter behöver kartläggas
- Organisationen och styrningen av elevvården är splittrad och det saknas ett gemensamt system för att säkerställa en god kvalitet i insatserna
- Det är tveksamt om staden genomför tillräckliga elevvårdsinsatser för alla elever som behöver stöd
- Elevernas inflytande över sin arbetsmiljö måste förbättras

http://www.revision.stockholm.se/Rapporter/00_2003-17_skol-elev-vaard.pdf

Utbildningsinspektörerna: Särskolan Hösten 2003

- Särskoleenheten – en viktig funktion.
- Särskolan osynlig i lokala dokument.
- Bristande kunskapsspridning.
- Nätverk efterlyses.
- Grupperingar baserade på diagnoser.
- Behöriga och engagerade lärare med lång erfarenhet.
- Elevassistenternas arbete diffust och svårt.
- Handledning viktig.
- Metodval utifrån elevsyn.
- Integration problematisk.
- Individuella utvecklingsplaner utan koppling till läroplanen.

Viktiga utvecklingsområden.

I rapporten föreslås att utvecklingsarbete skall bedrivas bl.a. för att förstärka arbetet med: tydliggörande av ansvarsfördelning, nätverksuppbyggnad, integrations/inkluderingsarbetet, individuella utvecklingsplaner, samt handledning och utvärdering.

http://www.stockholm.se/files/61500-61599/file_61572.pdf